

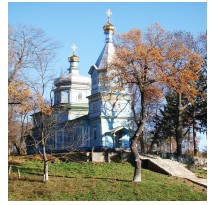
О. С. Петренко

Лука-Мелешківська

ЛУКА-МЕЛЕШКІВСЬКА – село Вінницького району [Вінницької області](#). Луко-Мелешків. сільс. раді підпорядк. села Прибузьке та Тютки. Л.-М. знаходиться на р. Чапля (за кілька км, pobl. Прибузького, впадає у *Південний Буг*), за 4 км від Вінниці. Площа 10,64 км². За переписом насел. 2001, у Л.-М. проживали 3597, у Прибузькому – 383, у Тюльках – 590 осіб; станом на 2015 у Л.-М. мешкали 4260 осіб; переважно українці. Через Л.-М. проходить Пд.-Зх. залізниця, розташ. полустанок Тюшки. Виявлено поселення пізньотрипіл. (в урочищах Загори та Сулимин) і передскіф. (8 – поч. 7 ст. до н. е.; ліворуч автошляху в смт Тиврів Вінн. обл.) часу, пізньоскіф. городище (9–4 ст. до н. е.; у Сабарів. лісі, пам'ятка археології нац. значення). Від 2-ї пол. 14 ст. навколишні землі перебували у володінні Великого князівства Литовського, після Люблін. унії 1569 – Польщі. Село вперше згадується у писем. джерелах 2-ї пол. 16 ст. У червні 1564 луцький, брацлав. і вінн. староста князь Б. Корецький за Великим вінн. лісом на Великому шляху з Вінниці до Брацлава в урочищі Залісся надав у користування своєму слuzі Я. Мелешку землі з Чорнишів. ставком. У наступ. місяці право власності було закріплене привілеєм польс. короля та великого князя литовського Зигмунта II Августа. За кілька років тут з'явилося с. Залісся. 1577–82 тимчасово ним володів шляхтич Я. Оришовський, який перейменував його на Луку. 1582 за судовим рішенням повернене родині Мелешків. Бл. 1647 заставним власником села став шляхтич О. Янковський. Жит. брали участь у Визв. війні під проводом Б. Хмельницького, гайдамац. русі та Коліївщині. За Зборів. договором 1649 Лука увійшла до Вінн. сотні Кальниц. полку. Після Андрусів. перемир'я 1667 повернуто до складу Польщі. 1672–99 – під владою Осман. імперії. 1718 село успадкував новгород. чашник В. Кшевський, тоді ж уперше у документах використано сучасну назву. 1740 за привілеєм короля Августа III село передано у власність новгород. хорунжого К. Іваницького, який був нащадком Мелешків по бічній лінії. 1766 село купив волин. мечник В.-Ю. Загурський (його нащадки були власниками до 1877), який спорудив фільварок і палац. Після 2-го поділу Польщі 1793 – у складі Рос. імперії. 1793–97 – село Брацлав. намісництва; 1797–1925 – Поділ. губ.; 1797–1923 – Вінн. пов. Від кін. 18 ст. паралельно вживали назву Лука-Вінницька. 1799 мешкали 1044 особи, було 135 дворів, працювали 5 водяних млинів, цегел. завод і винокурня. У 1820-х рр. Ю.-К. Загурський заклав англ. парк (залишки збереглися донині), створив оранжерею та насадив багато плод. дерев. Він сприяв тому, щоб місц. селяни почали широко займатися садівництвом і овочівництвом. На

поч. 1840-х рр. відкрито церк.-парафіял. школу, 1882 – однокласне (від 1913 – двокласне) нар. училище (донині збереглося його приміщення, зведене 1896). У пореформен. час жит. займалися землеробством, садівництвом (вирощували на продаж груші «глеки» та сливи, виготовляли також з них сухофрукти), чумацтвом, працювали на цукр. заводах і залізниці. 1862–75 – волос. центр. Від 1875 село підпорядковувалося Гавришів. волості. 1877–1908 Лука-Мелешків. маєток належав землевласникам Раллі, 1908–18 – контр-адміралу О. Гейдену. 1911 проживали 1062 чоловіки та 1038 жінок. Під час воєн. дій 1918–20 влада неодноразово змінювалася. У цей період маєток був розграбований, а палац розібраний на буд. матеріал. Тоді ж у селі з'явилися сільс. споживче товариство й осередок товариства «Просвіта». 18 червня 1920 після відступу польс.-укр. війська остаточно встановлено більшов. владу. 1924 поряд з с.-г. артілями виникло й пром. кооп. товариство садівництва та городництва «Фруктотруд». 1930 розкуркулено 16 сімей. Під час голодомору 1932–33 померло понад 200 осіб. У лютому 1933 в селі відбувся показ. судовий процес над головою колгоспу М. Лашенком, чл. правління та ін. працівниками, яким дали різні терміни ув'язнення за «законом про 3 колоски». 1937–38 репресовано 29 мешканців села. Від 18 липня 1941 до 19 березня 1944 – під нім.-фашист. окупацією. Кілька лука-мелешківців були чл. Вінн. міської організації ОУН(б). Діяло рад. підпілля. На фронтах 2-ї світової війни загинули 206 мешканців. У повоєнні роки місц. колгосп займався розведенням м'ясо-молоч. худоби, плод. розсадництвом, вирощуванням зерн. і овоч. культур та кок-сагізу. 1969 його реорганізовано у радгосп, який підпорядковувався «Укрсадвинтресту». Нині на його базі працює с.-г. підприємство «Агрона Фрут Лука», яке на пл. бл. 1 тис. га вирощує полуниці, малину, яблука, вишні та ін. Функціонують консервне («Надія-В»; засн. 1956 як цех Вінн. консерв. заводу) та м'ясопереробне («Ковбасков») підприємства. Здавна розробляють кар'єри з глиною, яка придатна для випалювання цегли. Один з них експлуатує Вінн. цегел. завод. Є невеликі поклади каолін. глини. В урочищах Городище та Струсів – значні ліс. масиви. У Л.-М. – заг.-осв. школа, дит. садок; Будинок культури, кімната-музей історії села, б-ка, дит. школа мистецтв; терапевт. відділ. № 5 Вінн. центр. рай. лікарні. Діє дерев'яна одноверх. православна церква Преображення Господнього (зведена 1896, пам'ятка архітектури місц. значення). Є також реліг. громада євангел. християн-баптистів. Встановлено меморіал воїнам-землякам, які загинули під час 2-ї світової війни. Серед видат. уродженців – поет, прозаїк, журналіст [В. Губарець](#), архітектор, реставратор *Л. Прибєга*, учасник 2-ї світової війни, Герой Радянського Союзу [В. Баранюк](#). Тут у своїй сестри багато разів гостював історик, мистецтвознавець, церк. діяч, дійс. чл. НТШ *Ю. Сіцінський*. У селі минули шкіль. роки письменниці *В. Гальянової*; вчителював історик [А. Зінченко](#), неодноразово керував пед. практикою студентів-філологів літературознавець *Б. Хоменко*; похов. фізик [П. Зузяк](#); нині мешкає поет, прозаїк, фахівець з лікар. рослин *В. Шевчук*.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Лука-Мелешковская // Тр. Подол. епархіал. истор.-статист. комітета. Каменець-Подольськ, 1893. Вып. 6;
2. Лука-Мелешковская // Там само. 1901. Вып. 9;
3. Шероцкий К. Художественное убранство украинского дома // Искусство въ Южной Россіи. 1914. № 3–4;
4. Петренко О. С. Лука-Мелешківська: нариси історії села. В., 1999;
5. Лука-Мелешківська: сільська родовідна книга. В., 2013. Т. 1. Церковні метричні книги, дошлюбні опитування 1796–1870;
6. Завальнюк К. В. Джерела з генеалогії Юхима Сіцінського (1859–1937) у фондах Державного архіву Вінницької області // Архіви України. 2015. № 1.

Бібліографічний опис:

Лука-Мелешківська / О. С. Петренко // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2017. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-59086>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).